

ВРАХУВАННЯ ВІКОВИХ, ІНДИВІДУАЛЬНИХ ТА ЕТНІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ УЧНІВ В НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ ПОЧАТКОВОЇ ШКОЛИ

Одним із основних завдань учителя початкових класів, згідно із Державним стандартом початкової загальної освіти, є формування особистості дитини і створення для кожного учня, за рахунок використання конкретних програм навчання і виховання, оптимально сприятливих умов для його всебічного розвитку.

Сучасне полікультурне суспільство ставить перед освітою першочергове завдання – виховання особистості, здатної толерантно співіснувати і взаємодіяти з представниками різних етносів, рас, релігій. Початкова ланка освіти є визначальною у вирішенні поставленого завдання, оскільки молодший шкільний вік є надзвичайно важливим у становленні особистості дитини, адже саме у цьому віці закладаються основи особистісного розвитку учнів початкової школи, відбувається засвоєння нових знань та умінь для пізнання довкілля.

Під полікультурною освітою молодшого школяра ми розуміємо цілеспрямовану діяльність, яка передбачає: засвоєння зразків і цінностей світової культури; формування прагнень до міжкультурного спілкування при усвідомленні чіткої належності до свого народу, культури, мови; розвиток толерантності, дружнє ставлення до інших країн, народів, культур, релігій. Головне завдання, яке стоїть перед учителем, який прагне до полікультурної освіти учнів початкової школи – зорієнтувати навчальний процес на створення таких можливостей: наявність культурологічних знань про культуру, звичаї та традиції етносів, які проживають у відповідному регіоні; виховання культури міжнаціонального спілкування та прагнення до вивчення іноземної мови; толерантне ставлення до представників національних меншин, релігій тощо.

Початкова школа є самим прямим способом залучення підростаючого покоління до соціальних цінностей, вона приймає на себе більшу частину відповідальності за виховання, спрямоване на вирішення суспільно значимих завдань та загальнолюдських цінностей. Виховання молодших школярів здійснюється у процесі навчально-пізнавальної діяльності, як провідної, шляхом внесення ціннісних складових у зміст навчальних предметів, відведення належного місця «спільно-взаємодіючій діяльності» як на уроках, так і в позаурочний час; гуманізації взаємин у системах «учитель - учень», «учень - учень»; використання вчителем демократичного стилю спілкування з учнями; створення умов для творчої самореалізації кожної особистості.

Вікові особливості розвитку учнів по-різному проявляються в їхньому індивідуальному формуванні. Це пов'язано з тим, що школярі, в залежності від природних задатків і умов життя (зв'язок біологічного і соціального), істотно відрізняються один від одного. Розвиток кожного з них, в свою чергу, характеризується значними індивідуальними відмінностями і особливостями, які необхідно враховувати в процесі навчання і виховання.

Молодший шкільний вік (за І. Д. Бехом) виявляється сприятливим щодо виховання у дитини фундаментального для її морального розвитку новоутворення, яким є здібність цінувати особистість людини. Головним новоутворенням навчальної діяльності є формування теоретичного мислення дитини, що знаходить відповідне вираження і в рівні сформованості у дітей особистісних моральних якостей, першооснов багатьох моральних понять: доброти (гуманності), людяності, милосердя, чуйності, співчуття, чесності, справедливості, терпеливості та ін.[1, с.7].

Науковці вважають віковими особливостями дітей 1-4 класів такі: незначний соціальний та моральний досвід, підвищена емоційність, вразливість і водночас пластичність до морально-етичних впливів, імпульсивність та безпосередність поведінки дитини, бажання постійно розширювати коло спілкування. Саме тому важливим є особистісно орієнтований підхід у вихованні молодших школярів, оскільки для дітей цієї вікової групи характерна особлива

сенситивність до морально-етичних впливів, а надто сприйняття норм культурної поведінки, спілкування, мовного етикету, культури взаємовідносин. Діти молодшого шкільного віку прагнуть до спілкування з однолітками та дорослими, потребують емоційних контактів, відчують необхідність у виявленні власних позицій у ставленні до себе, інших, світу; у дружбі, товариськості, повазі до особистості, самоповазі [2, с.26].

В якості основного засобу формування полікультурності у молодших школярів, на наш погляд, ефективно застосовувати етнічну культуру народів регіону, в якому вони проживають. А в теоретичну модель формування етнотолерантності і свідомості школярів ми включаємо: «свідоме» (мислення (теоретичне, емпіричне, наочно-образне, емоційно-образне, творче) і мову); «несвідоме» (інтуїтивне мислення, інтенціональність духовного життя); «підсвідомість» (репродуктивна сила уяви); «надсвідомість» (основа творчого процесу), громадську і індивідуальну його форму; «суспільну толерантну свідомість»; «індивідуальну толерантну свідомість».

Етнотолерантну свідомість школяра ми розглядаємо через особливу психічну діяльність по перетворенню об'єктивного етнокультурного змісту, який несе духовний досвід людства, в особистісний зміст - з метою визначення і регулювання відносин суб'єкта до людей різних етносів, до себе, до особистісних і соціальних цінностей. В процесі виховання, даний вид свідомості визначається віковими, індивідуальними особливостями та цілим комплексом взаємодій і цілеспрямованих впливів, зовнішніми і внутрішніми факторами, що впливають на її розвиток.

Підсумовуючи вищесказане, приходимо до висновку, що навчально-виховний процес початкової школи повинен базуватися на новітніх формах і методах його організації, а його ефективність залежить від урахування вікових, індивідуальних та етнічних особливостей учнів, що вимагає відповідної підготовки учителів початкових класів.

Література:

1. Бех І. Інваріанти особистісно орієнтованого підходу до виховання дитини / І. Бех // Початкова школа - 2001. - № 2. - С. 5-8.
2. Проскура О. Психологічна підготовка вчителя до роботи з першокласниками: Навчальний посібник для студентів педагогічних факультетів / О. Проскура. - К. : Абрис, 1997. – 199 с.
3. Савченко О. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів / О. Савченко. - К. : Абрис, 1997. – 416 с.